

és az állatok életmódját. A munka leg-
érdekesebb, legizgalmasabb része talán
a madárgyűrűzés volt, amelyhez a szak-
emberek nyújtottak segítséget a közre-
működő gyerekeknek. A munkanap-
lókból rögzített sorok jól tükrözik a tá-
bor tartalmas, gazdag programját, a
részvevők természetszeretét, ismeret-
gazdagodását. Maradandó élményt je-
lentett mindannyiuknak, hogy az er-
dőt-mezőt járva tanulmányozhatták a
természet élővilágát, láthatták egy-egy

nagyvadat, szürkületkor megfigyelhet-
ték a madárvilág életét.

A táborok működtetéséhez az illető
települések tanácsai vezetősége, a megyei
tanács V. B. művelődésügyi osztálya, a
megyei KISZ-bizottság, a Kulich Gyula
Ifjúsági és Úttörőház nyújtott segítsé-
get.

A megyei tanács V. B. művelődésügyi
osztálya kedves ajándékkal — 2 mini-
vizorral és táskarádióval — bővítette ki
a tábori felszerelést.

Sz. Kozák Mária

A lengyel sas zászlója alatt

Wysocki József lengyel születésű negyvennyolcas honvédtábornok emlékének megörökítése lengyel és magyar részről egyaránt soká váratott magára. Itt Budapesten a Lengyelországból áttelepült dr. Domszky Pál kezdeményezte elsőként, hogy a neves szabadságharcos életének és tevékenységének állítsunk maradandó emléket. Elgondolásához csatlakozott Szathmáry Zoltán, az isaszegi Falumúzeum vezetője, valamint Pabiniak Henrik, a Bem József Egyesület elnöke. Munkájuk első eredményeként 1971. szeptember 24-én, Isaszegen leleplezték a Wysocki-emléktáblát. Dr. Domszky biztatására dr. Kovássy Zoltán ügyvéd látott hozzá, hogy a szabadságharcban szolgált Lengyel Légőra, zászlójuk történetére és a légió parancsnokára, Wysockira vonatkozó dokumentumokat összegyűjtse.

Időközben kialakult a konkrét elképzelés, és az Isaszegi Múzeumbarátok Köre javasolta, hogy a Nemzeti Múzeum parkjában, Garibaldi szobra mellett állítsák föl Wysocki tábornok mellszobrát. A lengyel féllel való egyeztetés után a Bem József Egyesület és az Isaszegi Múzeumbarát Kör közös levelet küldött a budapesti lengyel nagykövetségre, valamint a Budapesti Fővárosi Tanácshoz, kérve hozzájárulásukat. A közös akció nyomán hamarosan el is készült a szobor, amelynek leleplezéséről az alábbiakban számolunk be.

Wysocki József szobrát H. Danilewicz lengyel szobrászművész, a talapzatot Konrad Sándor építész készítette.

(Szerk.)

Az 1848-as magyar szabadságharc szempontjából fontos volt, hogy katonailag képzett, háborúkat és forradalmakat megjáró tisztok erősítsék a fiatal honvédséget. Ezért a forradalmi magyar kormány szívesen fogadta a lengyel szabadságharcosokat, akiket a korabeli magyar sajtó úgy tisztelt meg, hogy „a lengyel sas a szabadság és a tiszta hazafiság jelképe, mely a zsarnokság fellegén keresztül utat tör magának.”

Ugyanakkor érthető Kossuth és Bem óvatossága is azokkal szemben, akik nagyobb létszámú lengyel sereg szervezésének tervét vetették fel. Ebben vitathatatlan véleménykülönbség volt Bem tábornok és a centralista demokrata Wysocki József között, aki 1848 őszén érkezett Pozsonyba egy lengyel küldöttség tagjaként. Kossuth és Bem — helyesen — ekkoriban még nem tartották időszerűnek önálló lengyel légió felállítását, mert el akarták kerülni —

vagy legalábbis elodázni — a cári beavatkozást. Ezért a magyar kormány kezdetben egy magyar-lengyel zászlóalj, továbbá egy ulánus svadron és egy üteg felállítását engedélyezte azzal, hogy kisebb lengyel csapatokat a honvéd zászlóaljához csatolnak. A kormány, őrnagyi ranggal, Wysocki Józsefet nevezte ki a már kiképzett két lengyel század parancsnokává.

1849 nyarán Wysocki tábornok vezérlése alatt légióvá szervezték át a lengyel csapatokat, melyeknek Miskolc volt a kiképzőhelyük. Hosszú lenne felsorolni a lengyel szabadságharcosok útját. A déli hadszíntér, majd Szolnok, Hatvan, Isaszeg őrzi hősi harcuk emlékét. A légió katonái mindig az első vonalban harcoltak, legtöbbször ők vállalták az utóvédet is. Isaszegnél — emléktábla jelöli a helyet — addig tartották az arcvonalat, amíg az Aulich-hadtest meg nem érkezett, s a csata döntő fordulatot vehetett. A szabadság-

harcot eldöntő temesvári ütközetben a légió súlyos veszteségeket szenvedett. Harcosai Lugosra vonultak vissza és biztosították az Orsova felé vezető utat. Ők voltak utolsó kísérői a kormányzó elnöknek, Kossuth Lajosnak.

1976 novemberében a Nemzeti Múzeum kertjében szobrot kapott *Wysocki József* honvédtábornok. November 25-én, a *Magyarországi Bem József Lengyel Kulturális Egyesület* és a *Polonisztikai Munkaközösség* együttes rendezésében a Bem Egyesület Münnich Ferenc utcai helyiségében több előadás hangzott el a *Wysocki* emlékünnepeken az 1848–49-es szabadságharc lengyel–magyar kapcsolatairól. *Pabiniak Henrik* egyesületi elnök köszöntője után *Kovács Endre* Kossuth-díjas történész tartotta az ünnepi beszédet. Előadásában ismertette *Wysocki* szerepét a magyar szabadságharcban, életpályáját, a szabadságharc leverése után folytatott tevékenységét, az általa vezetett lengyel légió jelentőségét.

A bevezető előadás után *dr. Jerzy Robert Nowak*: A magyar szabadságharc a korabeli lengyel emlékiratok tükrében; *dr. Borus József*: A magyar szabadságharcban résztvevő lengyel katonai alakulatok történetéhez; *dr. Kovássy Zoltán*: A lengyel lovas légió és a Woroniecki-vadászok; *dr. Molnár István*: Az 1848–49-es magyar szabadságharc a felszabadulás utáni lengyel irodalomban címmel tartották meg felhasználásaikat, melyeket *dr. Csapláros István* rövid előadása egészített ki.

Az ünnepi ülés után a lengyel és magyar vendégek baráti összejövetelen vettek részt.

1976. november 26-án 12 órakor, ugyanazon a napon és órában került sor a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében *Wysocki* mellszobrának leleplezésére, mint a zászlószentelés történelmi eseményére 1848-ban. A fehér lepellel letakart szobor oldalán a díszőrség, mellette a szabadságharcos zászlókat tartó katonák, a szoborral szemben pedig a magyar katonai díszszázad sorakozott fel. Az ünnepségen megjelent *dr. Házi Vencel* külügyminiszter-helyettes és *Király Andrásné*, a budapesti pártbizottság titkára.

A lengyel, majd a magyar himnusz elhangzása után a Lengyel Népköztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, *Stefan Jedrychowski* ünnepi beszédben emlékezett meg a magyar szabadságharc lengyel honvédtábornokról és a lengyel légióról. A Lengyel Népköztársaság Minisztertanácsának

(*Szilágyi Péter* felv.)

ajándékát Budapest lakossága nevében *Farkasinszky Lajos*, a fővárosi tanács elnökhelyettese vette át. Utalt arra, hogy a felszabadulás után új tartalommal töltődött meg a lengyel-magyar történelmi barátság, melynek jelképe a szobor felállítására is.

A leleplezést — a Kossuth nóta hangjai közben — a koszorúk elhelyezése követte, majd a díszszázad elvonult a szobor előtt. Délután *Stefan Jedrychowski* nagykövet adott fogadást a lengyel nagykövetségen, s ezzel a baráti összejövetellel zárult le a kétnapos gazdag ünnepi program.

Dr. Kovássy Zoltán